

ANATOMİK YAPIYA İLİŞKİN BAZI ESTETİK KURALLAR

Uz. Dr. Sezai ŞAHMAY

İnsan vücudunun yapısı, günümüze kadar değişik bilin alanlarında, değişik açılardan ele alınarak incelenmiştir. İnsanın anatomik yapısı, bu yapının normal sınırlarının düşünülmesi ve araştırılması, hemen hemen insanın varoluşu ile birlikte başlamıştır. İnsan yapısına ilişkin ilk bilgiler gerek bilim ve gerekse sanat alanlarından günümüze kadar aktarılmıştır. Daha mağara çağında, mağaraya resim yapan ilk insanlar, daha sonraları ressamlar ve heykeltıraşlar yapıtları ile o günlerin insan yapısının özelliklerini bizlere yansıtmışlardır. Başka bir deyişle, onlar yaşadıkları toplumlardan insan yapısı örnekleri vermişler, kendi yurttaşlarının ortak özelliklerini yapıtlarında dile getirmişlerdir.

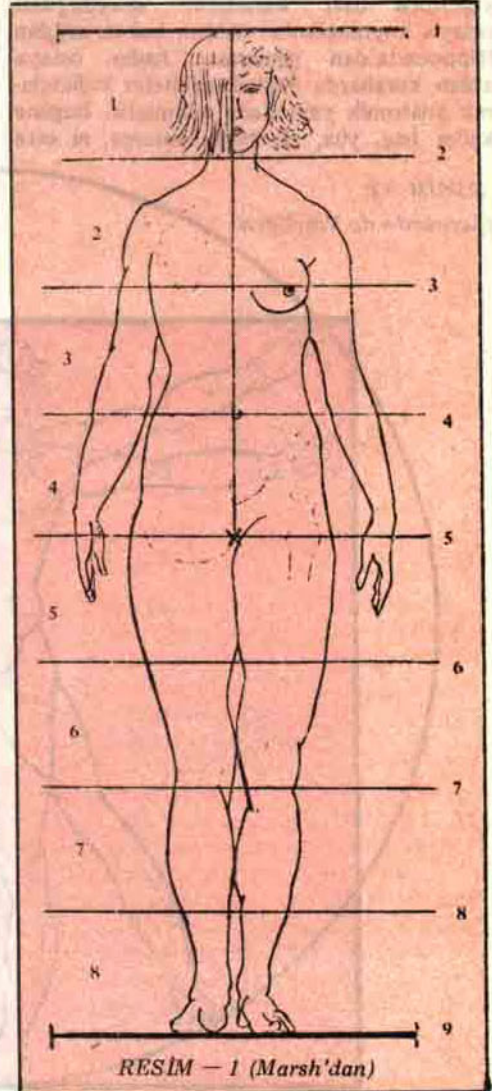
İlk insanlardan, günümüzün insan yapısı oluşana kadar geçirilen evrim ve aradaki farklılık bu yapıtlarda belirgin olarak göze çarpmaktadır. İlk insanla günümüz insanı arasındaki farklılık, bize şu gerçeği hatırlatmaktadır: İnsan yapısı, çevresel faktörlerin gerektirdiği yönde oluşmaktadır. İnsanların bölgesel ve irksal farklılıklar göstermesi de bunun bir kanıtıdır. Bu düşünce açısından Estetik Anatomi terimini şöyle açıklamak mümkündür. Estetik ya da artistik anatomi, çevre etkilerinin insan üzerindeki etkilerin tarihçesinin çizgi ile anlatan bilimdir. Çünkü insan anatomisine ilişkin her ölçünün fonksiyonel bir anlamı vardır. İnsan yapısına ilişkin ortalama ölçüler, doğanın kendi güçleriyle yarattığı bir sabitenin ifadesidir.

Bu konudaki ilk çalışmalar, bilimsellikten uzak olarak sadece bir estetik anlayışına dayanmaktaydı. Bilimsel çalışmanın amacı bir ortalama, sanatsal çalışmanın ki ise en güzele, en ideale ulaşmaktır. Sanatçı, bir toplumdaki bireylerin en güzellerini, en güçlülerini ve ideale en yakın olanlarını seçerek aralarında önce analiz ve sonra da sentez yaparak ideal tipi bulmaya çalışır, doğal olarak elde edilen bu değerler bir toplumun ortak özelliklerini yansıtmamaktadır. Bilimsel düşünce ise güzel, çirkin, zayıf, kuv-

vetli gözetmeden bütün birey çalışma alanına aldığından ortaya çıkan sonuç o toplumun ortak özelliklerinin yansıtır.

Güzellik kavramı ile normallik kavramı

Boy uzunluğunun, her biri, "baş uzunluğuna" eşit olmak üzere 8 eşit parçaya bölünmesi.

RESİM - 1 (Marsh'dan)

arasında varolan uyumu Viola'nın yaptığı çalışma kanıtlamaktadır. Viola insan vücudunun her bölümünü ölçerek elde ettiği ortalama değerleri bir heykeltraşa vererek bunlara göre bir heykel yapmasını istemiştir. Bu değerlere göre yapılan heykelin çok güzel, oranlı ve ritmik olduğu görülmüştür. Ayrıca klasik Yunan heykellerinde yapılan ölçümlerin de Viola'nın çalışma sonuçlarına milimetrik olarak uyum yaptığı saptanmıştır.

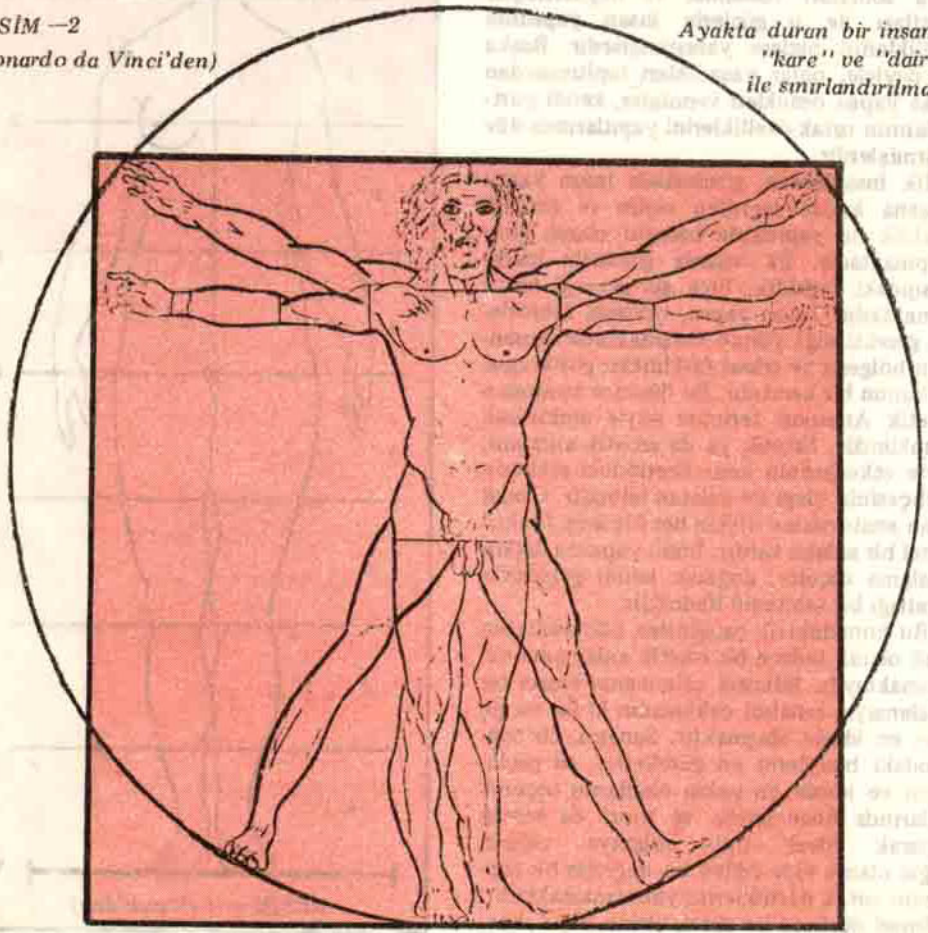
İnsanın anatomik yapısı, bazı kurullarla ifade edilebilen mimari bir yapıya benzetilebilir. Bu düşünceden hareket eden çalışmacılar, insan yapısına ilişkin ölçü ve oranları birtakım "kurullarla" ifade etmeye çalışmışlar ve bazı sabit oranlar aramışlardır. Elde ettikleri bu sabiteler doğrultusunda insan yapısında bazı "kurulların" var olduğunu ortaya koymuşlardır. Tıbbın babası sayılan Hippocrate'dan günümüze kadar ortaya atılan kurullarda değişik sabiteler kullanılarak anatomik yapı ifade edilmiştir. Bugüne kadar baş, yüz, el, ayak, omurga, el orta

parmağı uzunlukları ve el genişliği gibi bölümleri "birim uzunluk" olarak alınmış, öteki vücut bölümleri ile tüm vücut uzunluğu bu "birim uzunluklarla" orantılı olarak anlatılmıştır. İşte insan yapısında varolan bu sabit oranlar "kural" adını almaktadır.

En çok kullanılan birim uzunluk baş uzunluğudur. Baş uzunluğunun birim uzunluk olarak en sık kullanılmasında şu felsefi düşüncenin de payı olmuştur: Özenli doğa, insanın küçük dünyasının en değerli yerini baş olarak şekillendirdiğine ve onu vücudunu en yüksek yerine yerleştirdiğine göre, vücudun bütün öteki bölümleri ölçülerini ondan almalıdır. Bu düşünce 1577 yılında Ludovico Dolce adlı sanatçının "Resmin diyalogu" adını taşıyan yapıtında belirtilmiştir. Baş uzunluğunu birim uzunluk olarak kabul eden "kurala" göre, tüm vücut uzunluğu tam 8 baş uzunluğuna eşittir. (Resim-1). Buna göre çene ucu-meme başı arası, meme başı-göbek arası, göbeksymphysis pubis (leğen kemiklerinin öndeki

RESİM —2
(Leonardo da Vinci'den)

Ayakta duran bir insanın
"kare" ve "daire"
ile sınırlandırılması.

birleşme noktası) arası symphysis pubis-uyuk ortası arası ve bacak ortası-taban arası uzaklıklar hep birer baş uzunluğundadır. Omuz genişliği 2 baş uzunluğuna, kol uzunluğu 3 baş uzunluğuna ve ayak uzunluğu da 1 baş uzunluğuna eşittir.

Mısırlı Lepsius'a göre, tüm vücut uzunluğu 6 1/3 ayak uzunluğuna eşittir. Yine Mısırlı Blanc'a göre vücut uzunluğu, el orta parmağı uzunluğunun 18 katıdır. Vücut uzunluğunu, yüz uzunluğu (ahında saçların başladığı yer ile çene ucu arası) ile ifade edenlere göre boy uzunluğu yüz uzunluğunun 10 katıdır. Omurga uzunluğunun 1/10'unu omurganın üst ucuna eklemekle başa ulaşılır. Omurganın alt ucuna omurga uzunluğu ve bir de 1/10 omurga uzunluğu eklenirse tabana ulaşılır. Yani boy uzunluğu, omurga uzunluğunun iki katından 1/5 omurga uzunluğu kadar daha fazladır.

Yüzümüzde yer alan organlar arasında da birtakım kurallar vardır. Yüz uzunluğu 3 eşit kısma ayrılır; saçın başlangıç sınırı ile kaşlar arası (alın), kaşlarla burun tabanı (burun delikleri) arası ve burun tabanı ile çene ucu arası uzaklıklar birbirlerine eşittir. Bulardan birincisine akl bölgesi, ikincisine güzellik bölgesi üçüncüsüne de iyilik bölgesi adı verilir. Kulak kepçesinin uzunluğu açık ağız uzunluğu kadardır. Burun uzunluğu, dudakların eni kadardır. Burun tabanının genişliği ve gözler arası uzaklık göz uzunluğu kadar olmalıdır. Kulak ile burun arası uzaklık ise el orta parmağı uzunluğu kadardır. El uzunluğu, yüz uzunluğuna eşittir.

Leonardo da Vinci'ye göre, ayakta dik duran bir insan ayaklarını hafif yanlara açar ve kollarını da hafifçe yukarıya kaldırırsa, bu insanı bir daire ile sınırlamak mümkündür. (Resim—2) Bu dairenin merkezi göbeğe isabet eder; ayaklar arası ile yukarı kaldırılmış kollar arası uzaklık onun yarıçapı kadar olmalıdır. Yine ünlü üstad Leonardo da Vinci'nin düşüncesine göre ayakta dik duran bir insanı kare içinde alabiliriz. Bu karenin 2 yan kenarı (yere paralel olarak) yanlara uzatılmış her iki elin parmak uçlarından geçer. Üst kenarı baş üzerinde alt kenarı da bitişik duran ayak tabanından geçecektir. (Resim-2)

İnsan vücuduna ilişkin yukarıdan anlatı-

lan anatomik estetik kurallar, onun yapısında eşsiz bir uyumun hakim olduğunu kanıtlar. Bu yapısal orantılar bize aynı zamanda insan güzelliğinin "sırrını" da açıklamış olur. Bizim güzel olarak kabul edebileceğimiz insanlarda bu oranların aranması, belki bize en önemli nesnel ölçütü verebilecektir.

Buraya kadar belirttiğimiz orantılar, yabancı çalışmacılar tarafından, kendi toplum örneklemelerinden elde etmiş oldukları sonuçlardır. Bu oranların, bizim toplumumuza uyum göstermemesi doğaldır. Bizde bu tür bir çalışma yazar tarafından uzmanlık tezi olarak yapılmış, bu çalışmada elde edilen sonuçların öteki toplumlarda ortaya çıkanlardan farklılığı belirtilmiştir.

• Bambu kamışı bitkisi 24 saatte 50 cm. uzayabilir.

• Doğu Hindistan'da yetişen "Banyan İnciri" ağacının tohumları, kuşlar tarafından başka ağaçların üstüne taşınır ve büyürken o ağacı kururur. Kökleri havaya doğru uzar ve sonra yine toprağa dalarak gövde olur.

• Güney Amerika elektrikli yılanbalığı, 370 ile 550 volt arası elektrik akımı vererek bir atı bile öldürebilir.

• Yaşayan en küçük memeli, ağırlığı yaklaşık üç gram olan etrüks faresidir. Hayvanın küçücük kalbi saniyede 16 kez atar. En büyük memeli ise 30 metrelik boyu ile mavi balınadır.

• Uçan bir sinek kanatlarını, saniyede 1000 kez çırpar.

• Kurbağa, yavru iken solungaçla, yetişkin duruma geldikten sonra akciğerleriyle solunum yapar.

• Tüy gibi yumuşacık, orta boy bir yaz kümülüs bulutunun ağırlığı 550 tondur.

• Altın, dögülme yeteneği en yüksek olan elementtir. Yaklaşık 30 gr. lık altın parçası, ince bir tel durumunda 43 mil çekilip uzatılabilir.

"Şöhretin doruk noktası, insanın ismini telefon rehberinden başka, her yerde bulabilmesidir."

Henry Fonda